

L'abordatge de la violència de gènere a l'Execució Penal: necessitats detectades i propostes de futur

---

Sessió d'investigació: Rehabilitació i realitat virtual

13.10.2021

Inés Lovelle. Psicòloga Forense

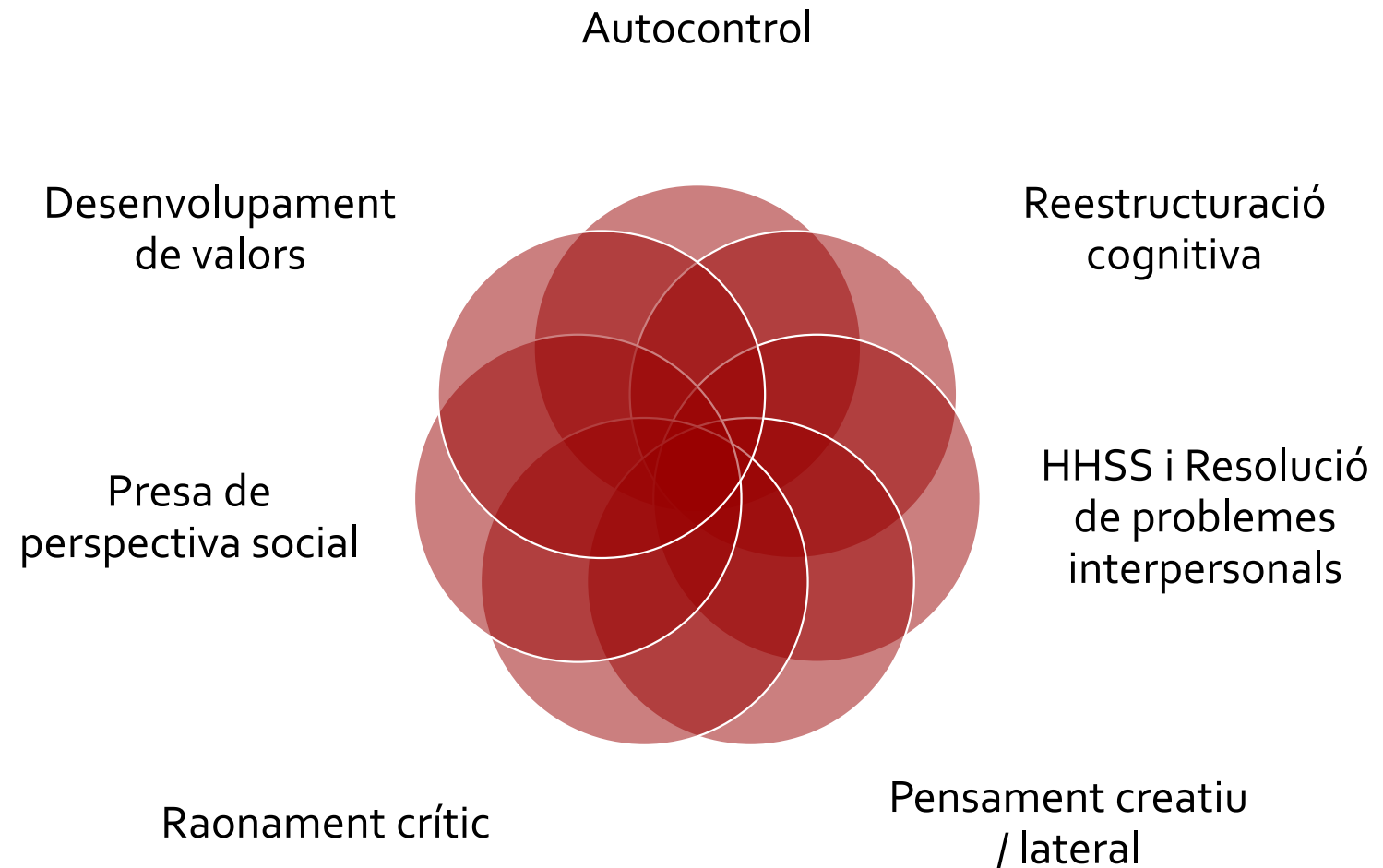
Prof. Associada UAB i UB

ines@bama-psicologia.es

Violència de gènere

- La **perspectiva psicopatològica** és insuficient per explicar la violència de gènere.
- La comprensió i abordatge de la violència de gènere des d'una **perspectiva psico-social** implica una mirada més àmplia del fenomen.
- Implica atendre a **variables individuals**, però també **socials** i **culturals** de les persones implicades.
- **Totes les variables són importants**, però en funció del cas unes tindran més rellevància. Atendre a això permet oferir atencions especialitzades.
- Tot això implica que l'**atenció multidisciplinària** és la més adient.

Necessitats criminògenes i objectius del tractament

Andrews & Bonta (1996)

Necessitats criminògenes i objectius del tractament

Responsabilització

- Distorsions relacionades amb la responsabilitat dels seus actes: atribució externa, negar, minimitzar, etc.

Sistema de creences i valors

- Rols culturals home/dona.

Autocontrol emocional

- Conèixer, detectar i intervenir sobre les pròpies emocions.
- Estratègies d'afrontament i regulació emocional.

Empatia

- Interactuar tenint en compte les emocions i necessitats dels altres.

Resolució de conflictes i habilitats socials

- Assertivitat, negociació, mediació i tècniques de comunicació

Tractament de problemàtiques adquirides

- Trastorns de la impulsivitat, toxicomania, etc.

Prevenició de recaigudes

- Violència cap a la parella i altres escenaris, gestió del risc.

Necessitats criminògenes i objectius del tractament

UNIDAD 1: Presentación y motivación al cambio

UNIDAD 2: Identificación y expresión de emociones

UNIDAD 3: Distorsiones cognitivas y creencias irracionales

UNIDAD 4: Asunción de la responsabilidad y mecanismos de defensa

UNIDAD 5: Empatía con la víctima

UNIDAD 6: Violencia física y control de la ira

UNIDAD 7: Agresión y coerción sexual en la pareja

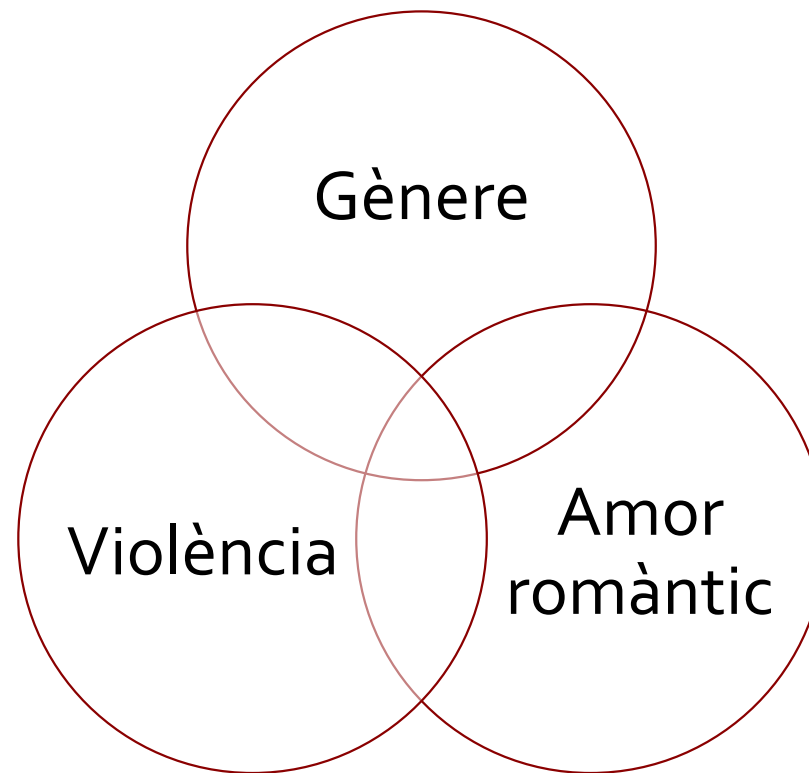
UNIDAD 8: Violencia psicológica

UNIDAD 9: Abuso e instrumentalización de los hijos

UNIDAD 10: Género y violencia de género

UNIDAD 11: Prevención de recaídas

Necessitats específiques del treball amb homes

Necessitats específiques del treball amb homes

Gènere

- Rols i relacions de gènere (família, feina, parelles)
- Masculinitat: normes de gènere (valors masculins)
- Sexualitat i gènere

Amor romàntic

- Mites de l'amor romàntic
- Fases en la construcció d'una parella
- Identificació, gestió i resolució dels conflictes a la parella

Violència

- Gestió emocional i violència: ira, tristor, vergonya i culpa
- Creences legitimadores de l'ús de la violència
- Cultura de l'honor i respecte (assertivitat vs. agressivitat)
- Mecanismes de defensa: minimització, projecció, justificació del dany
- Responsabilitat: atribució i identitat

Aspectes diferencials d'aquest delicte

- Els homes es perceben com a **víctimes del sistema judicial "feminizat"**.
- La injustícia percebuda **augmenta la ràbia** de forma genèrica i específicament vers les dones.
- L'**experiència de l'empresonament** (altament masculinitzat) reforça:
  - **Actituds negatives i hostils vers:**
    - Les dones i específicament aquelles que trenquen amb l'estereotip de dona
    - La igualtat de gènere, feminisme, polítiques d'igualtat...
    - Homes fora de l'estereotip masculí (mascle)
  - **Major prejudici sexual:** cap als gais i gais amb expressió de gènere femenina.

El discurs professional amb clara **perspectiva de gènere** genera:

- Reactància → *"No iré a ningún servicio que sea feminista"*
- Elevada desitjabilitat social → *"Ya sabemos lo que quieren escuchar los psicólogos"*

Diferències individuals

Gènere

Amor romàntic

Violència

Variabilitat intrasubjecte

Característiques personals

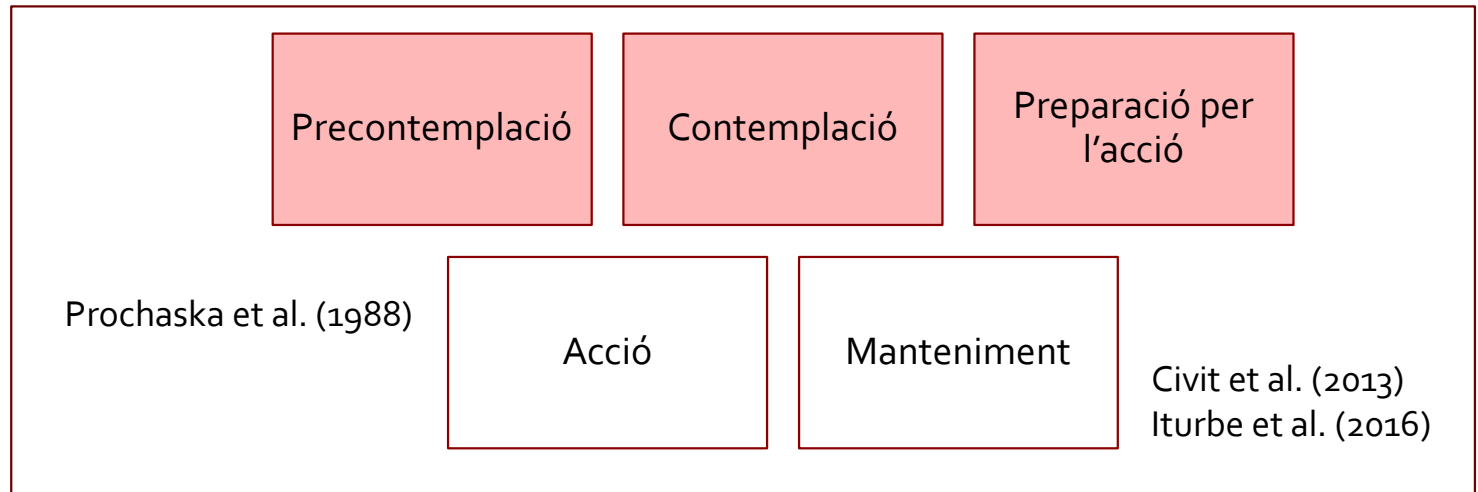
Assumpció de la responsabilitat

Diferències individuals

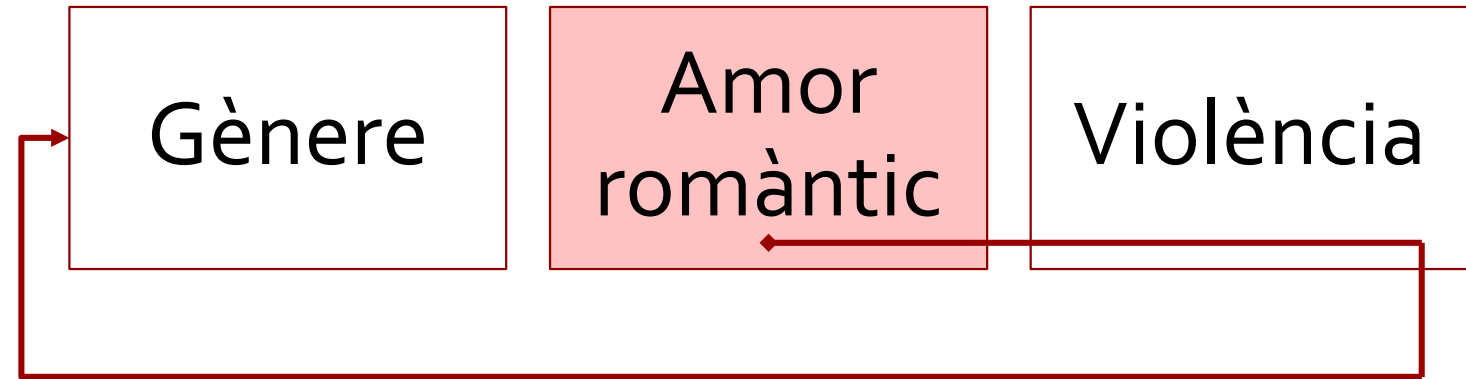
- **Característiques personals**

- Estils de personalitat: control dels impulsos, empatia, exposició al risc
- Problemes psicopatològics
- Problemes de consum de tòxics
- Estils d'aferrament
- Situacions traumàtiques a la infància i la seva gestió en l'adulthood

- **Assumpció de responsabilitat: cap- parcial- total**

Proposta pel treball amb homes penats per VIGE

Precontemplació

La persona no és conscient de la presència d'un problema i, en conseqüència, no hi ha desig de canvi.

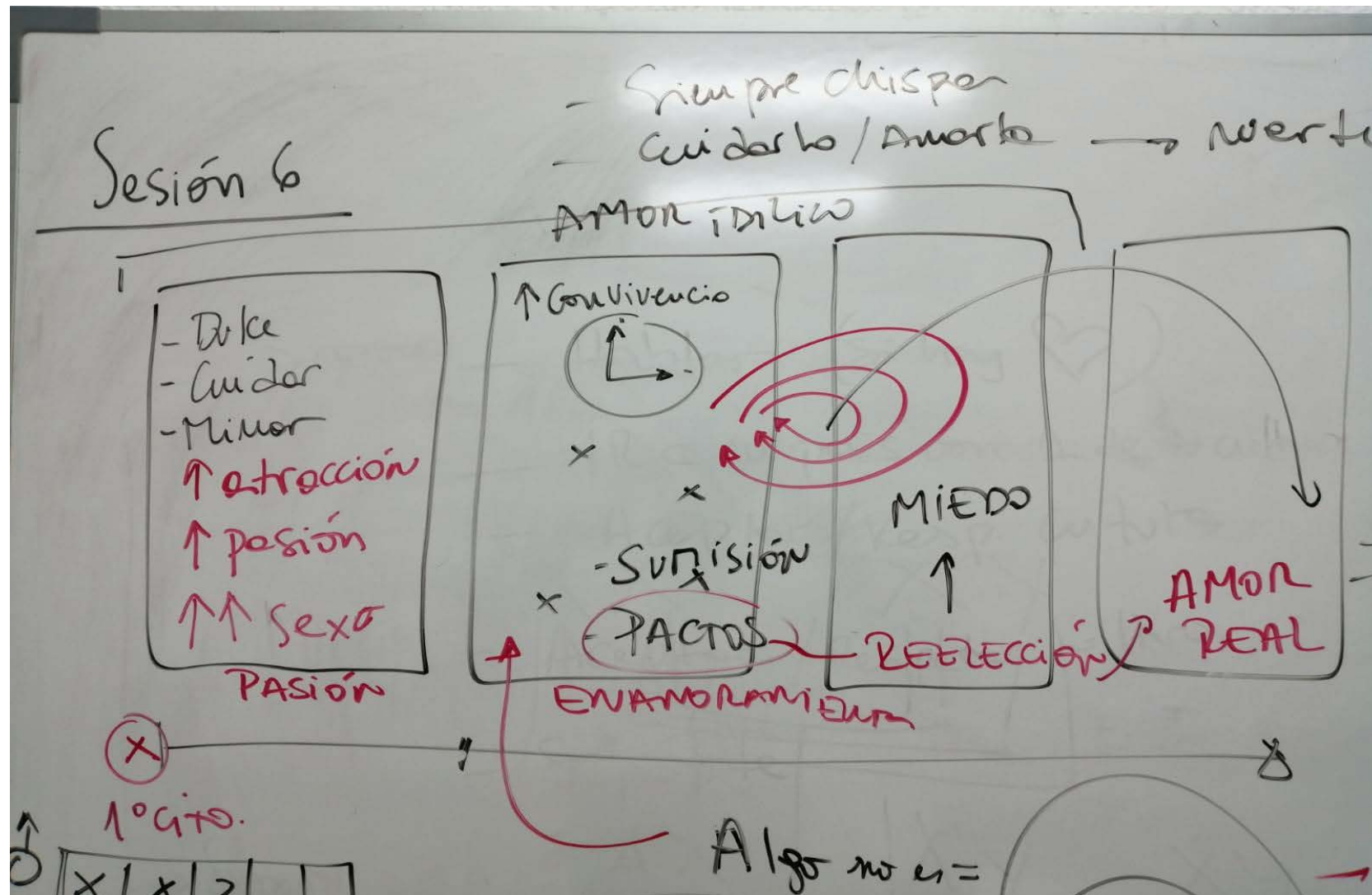
Amor Romàntic

- Només que 1 membre del grup estigui en aquesta fase és millor aquest camí.
- No qüestionar el delicte, ni demanar assumptió de responsabilitat de forma oberta.
- **Beneficis:**
  - Evitar discursos *auto-victimizadors* i reforç de creences relatives a la injustícia a nivell grupal.
  - Revisar la construcció de la parella i detectar errors de pensaments habituals: idealitzacions, mites de l'amor romàntic, tipologies de parella, motivació per la selecció.

Exemples d'exercicis

- Identificar les fases d'una parella en funció d'un cas o d'una pel·lícula.
- **Posar nom a les fases en la creació d'una parella abans de dir-la o dir la definició.**
- Analitzar casos de parelles on es presentin ruptures millor o pitjor resoltes.
- Treballar mites de l'amor romàntic amb activitats lúdiques (posicionament)

Exemples d'exercicis

Per on
comencem a
treballar?

Contemplació

Apareix en la consciència de problema inicial i, amb ella, el desig de canvi.

Violència

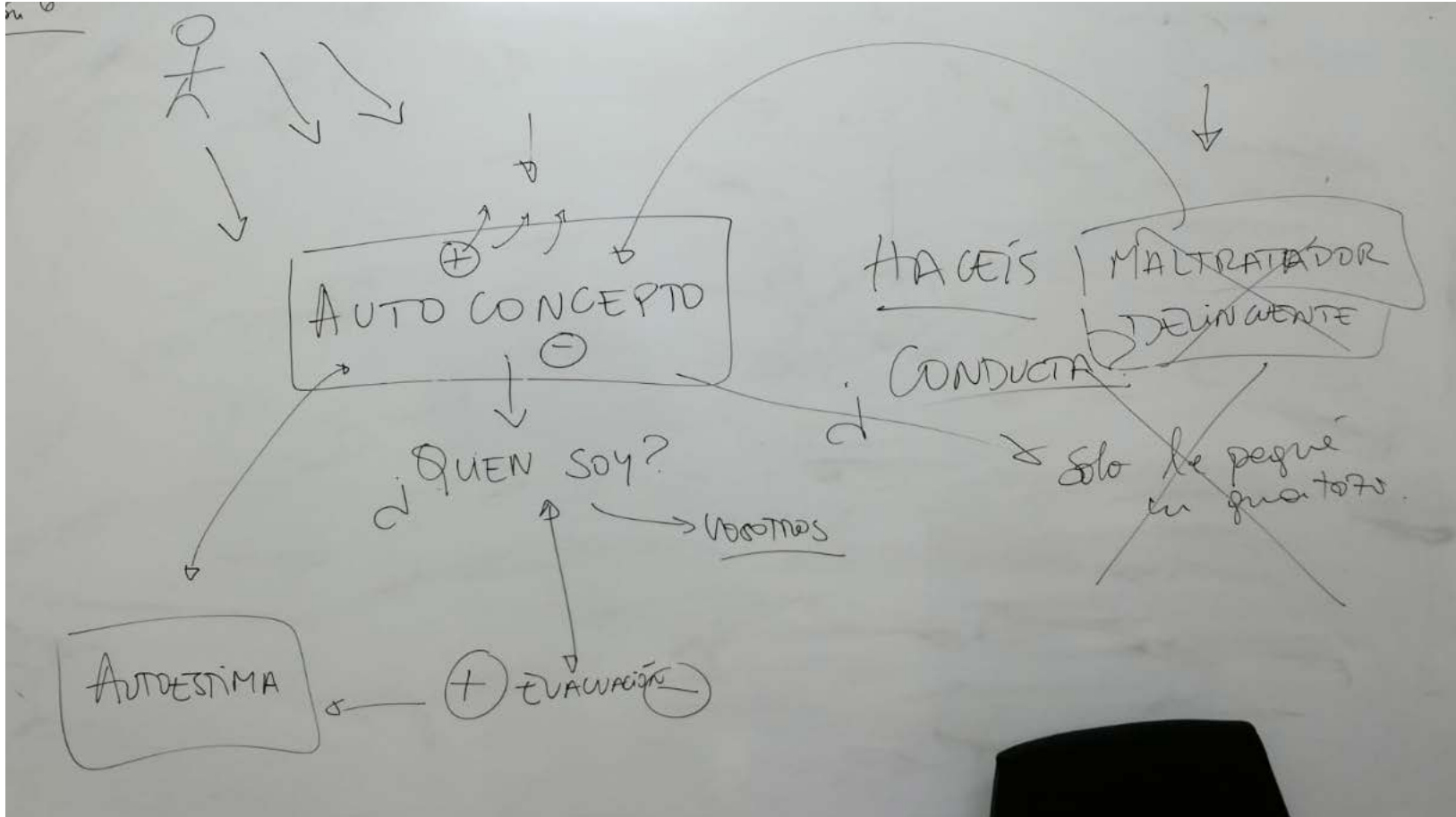
- Si tots els membres del grup estan en aquesta fase o més avançades parlar del delicte pot ser útil per assenyalar formes d'actuar que poden ser modificables i l'assumpció del dany causat (empatia cap a la víctima).
- **Beneficis:**
  - Des del principi veuen que la consciència del problema i la implicació poden generar canvis.
  - Alliberar-se de l'etiqueta "maltractador" per la de responsable d'un delicte.
  - Valorar formes d'actuar violentes i /o estils de pensament hostils que apareixen en altres entorns i que sovint també porten problemes. (Ex: problemes a la feina o família d'origen).

Exemples d'exercicis

- Gestió de l'emoció i empatia a partir de fotografies.
- Tipologies de violència.
- Intencionalitat en l'ús de la violència i conseqüències de la violència (Anàlisis de casos).
- Auto-avaluació de la violència viscuda i exercida.
- **Diferenciació del ser i fer.**
- *Role playing* en situació de conflicte que han de gestionar sense mecanismes de defensa i des de una atribució interna.
  - Empatia ego-centrada o hetero-centrada (situacions de conflicte)
  - Realitat virtual per treballar l'empatia i girs atribucionals.

Exemples d'exercicis

Per on
comencem a
treballar?

Preparació per l'acció

La persona ha iniciat l'empresa d'accions contra el problema, realitzant intents de modificació.

Gènere

- Els homes en aquesta fase necessiten per continuar avançant fer un treball de reflexió crítica en torn al que significa ser homes.
- Repensar el seu propi model masculí com volen ser i quin tipus de relació establiran amb les dones.
- **Beneficis:**
  - Reflexionar en torn a les conseqüències negatives personals (assumpció de riscos, minimitzar el gaudir de la paternitat, etc.), intragrup (hostilitat cap a homes no normatius) i intergrup (problemes de relació amb dones)
  - Atendre a aspectes identitaris: autoconcepte i autoestima (especialment afectats per l'empresonament).

Exemples d'exercicis

- Què un home? Explicat a un marcià, omplint una figura d'un home.
- Classificació de fotografies de diferents homes de més a menys masculins i justificar la resposta.
- Vídeos de diferents homes xerrant sobre la masculinitat.
- Posar casos on els protagonistes habituals estiguin girats en quan a gènere i parlar de possibilitat d'això.
- Notícies falses amb gènere girat i oferir opinions en torn això.
- **Valors masculins i transmissió intergeneracional.**

Exemples d'exercicis

Valores de inducción

V

PASADO - ANTES (1950)

- MUJERES ANTES + CASERAS
- BESO → CASARSE → SEXO
FAMILIA
- No posible la separación / divorcio
- La mujer no es independiente.
- Mujer que trabajaba: ámbito rural → excluir ciudad.
- Hombres trabajan desde la infancia → Sexualización

AHORA - PRESENTE

- Conocer gente con el sexo ≠ Dado / Relación
- UNIÓN (INDIVIDUALIDAD)
- MAS INDEPENDENCIA.
- SI DIVORCIO
De vivir la vida.
- Bidireccional
- Aunque no son partes iguales
- Abolición clitoris - Opió
- Rencor
- Sberbia

MEDIA NARANJA

- No somos 1

VALORES

- Respeto
- Seriedad
- Honestidad
- Comprensión
- Humildad

Reflexions finals

- Habitualment els **tractaments** es centren en el **control de la violència**, però aquest tipus delictiu es pot donar en persones no violentes en altres entorns.
- El **gènere**, l'**amor romàntic** i la **violència** son les temàtiques més importants a abordar en el tractament d'homes penats per delictes de VIGE.
- L'experiència de l'**empresonament** modula les actituds envers les dones i homes no normatius (es tornen més hostils).
- Cal pensar la vessant més comunitària de les intervencions: especialment útils en el seguiment les **intervencions en tercer grau** o **mesures penals alternatives** → posada en pràctica amb noves parelles.

Reptes en la intervenció

- Incorporació de la interseccionalitat (intersecció de diferents tipus de discriminació)
- Aspectes culturals (grups massa heterogenis amb l'equip professional).
- Persones amb baix coneixement de l'idioma i/o baix nivell intel·lectual.
- Personalitats psicopàtiques.
- Atenció i acompanyament de les famílies i/o noves parelles.
- Mesura de l'impacte dels projectes.

Referències

- Civit et al. (2013). *Anàlisi de la motivació al canvi en subjectes que han realitzat un programa formatiu en violència domèstica*. Recuperat de http://cejfe.gencat.cat/web/.content/home/recerca/catalog/crono/2013/motivacioSubjectes_CA.pdf
- Iturbe et al. (2016). *La motivació al canvi dels agressors de parella que realitzen un programa formatiu: aplicació pilot del Pla d'Intervenció Motivacional (PIM)*. Recuperat de http://cejfe.gencat.cat/web/.content/home/recerca/catalog/crono/2016/motivacio_canvi_agressors/motivacio_al_canvi_dels_agressors_avaluacio_pim.pdf
- López-Capdevila (sn/f). *Tratamiento de la violencia de genero en las prisiones catalanas: tecnicas de resocializacion afectiva y ajuste de valores prosociales*. Recuperat de https://unad.org/ARCHIVO/documentos/biblioteca/1452588232_tratamiento_violencia.pdf
- Prochaska, J. O., Velicer, W. F., DiClemente, C. C., i Fava, J. L. (1988). Measuring the processes of change: Applications to the cessation of smoking. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56, 520-528.
- Programa PRIA (2010). *Violencia de género: programa de intervención para agresores (PRIA)*. Recuperat de <http://www.interior.gob.es/documentos/642317/1201664/Violencia+de+g%C3%A9nero+-+Programa+de+Intervenci%C3%B3n+para+Agresores+%28PRIA%29%20%28NIPO+126-10-079-4%29.pdf/06f89324-19ae-4b3d-802a-do7c6899348f>

MOLTES GRÀCIES PER LA VOSTRA ATENCIÓ

L'abordatge de la violència de gènere a l'Execució Penal: necessitats detectades i propostes de futur

Inés Lovelle. Psicòloga Forense

Prof. Associada UAB i UB

ines@bama-psicologia.es